

Remissvar från Falköpings kommun – yttrande över Rätt för klimatet SOU 2022:21

Falköpings kommun ställer sig positiv till klimaträttsutredningens slutbetänkande *Rätt för klimatet SOU 2022:21*. Det finns stora fördelar med att genomföra utredningens förslag, då kraftfulla åtgärder krävs för att nå de nationellt uppsatta klimatmålen. Utöver klimatnytta bidrar förslagen till ökad kostnadseffektivitet och tidsbesparing, vilket är nödvändiga parametrar för att hantera en ödesmättad situation. Transformativ klimatomställning måste ske skyndsamt på alla nivåer för att undvika katastrofala effekter av klimatförändringar.

Yttrandet från Falköpings kommun omfattar alla delar av utredningen. Kommunen lyfter också ytterligare frågor som borde ha inkluderats i utredningen. Falköpings kommun bekräftar beskrivningar och slutsatser i utredningen som rör kommunens roll. Vissa delar kan behöva beskrivas djupare för att kunna implementeras på ett bra sätt. Tät dialog med kommuner bör föras i den fortsatta processen, gärna genom Klimatkommunerna där Falköping är medlem.

Falköping går före och har antagit en klimatstrategi med ett skarpare mål än det nationella, Fossilfritt Falköping 2030. För att det ska vara möjligt krävs stora förändringar även i omvärlden. Trafiksystemet behöver ställas om och bli koldioxidneutralt och förstärkt kapacitet i elnätet är en förutsättning. Samtidigt kan tekniken inte lösa allt utan stora beteendeförändringar måste till. Vardagsresandet behöver minska generellt och gång och cykling främjas. Det är viktigt att det juridiska systemet hänger med och stöttar istället för hindrar klimatomställningen på alla nivåer.

Klimatomställningen måste ske på ett sätt som respekterar allt liv, mänskliga rättigheter och naturens rättigheter. FN:s klimatpanel IPCC framhåller att det viktigaste för att rädda klimatet är att ge naturen utrymme att återhämta sig och främja biologisk mångfald. Ett helhetsgrepp behövs där kraftfulla utsläppsminskningar och klimatanpassningsåtgärder sker samtidigt och förstärker varandra. Denna inställning behöver reflekteras i det juridiska systemet.

Synpunkter på del I – Främja bidrag till klimatomställningen

- Effektivare process för tillståndsprövning enligt miljöbalken är positivt. Enklare administration frigör tid och resurser som kan skynda på klimatomställningen för snabbare resultat.
- Utredningens del I "*Främja bidrag till klimatomställningen*" fokuserar på ändringar i miljöbalken, men miljöbalken är otillräcklig i sig. Det är inte bara mänsklig aktivitet som bidrar till klimatomställningen, utan naturens motståndskraft och återhämtningsförmåga i ett förändrat klimat är helt avgörande för att liv på vår planet ska kunna fortgå. Naturens bidrag till klimatomställningen bör främjas juridiskt.
 - o Sverige bör erkänna naturens rättigheter i lagstiftningen, vilket flera länder har gjort.
 - o Sverige bör driva frågan om ekocidlag i FN.

Synpunkter på del II – Underlätta byggande av elnät

- Bra i sin helhet att förkorta tillståndprocessen för elnät så att utbyggnationen kan gå snabbare. Elektrifieringen är en nyckelfaktor i klimatomställningen.
- Positivt att ändra lagen om kommunal energiplanering. Bra om det blir obligatoriskt för alla kommuner att ha en energi- och klimatplanering. Viktigt att det passar in i kommunens kontext och att en viss flexibilitet behålls i utformning och innehåll. Det kommunala självstyret ska värnas, samtidigt som nationell stöttning och erkännande av kommunernas viktiga roll välkomnas.
- Förslaget att underlätta elektrifiering genom att ge Länsstyrelsen en stärkt roll att ta fram regionala planeringsunderlag kring markbehov skulle stötta kommunen.

Synpunkter på del III – Transporteffektivt samhälle

- Det är viktigt för kommunen att den nationella nivån i infrastrukturplaneringen på allvar börjar visa att man tänker uppnå transportsektorns och Sveriges övergripande klimatmål.
- Håller med om att det krävs en utveckling mot ett transporteffektivt samhälle där trafikarbetet med personbil, lastbil och inrikes flyg minskar. Infrastrukturen bör därför inte genomföras om de endast blir samhällsekonomiskt lönsamma om man räknar med ett ökat transportarbete.
- Reformation av transportplaneringen behövs på alla nivåer i syfte att nå ett transporteffektivt samhälle. Förslaget ger kommunerna incitament till ökat åtgärdsarbete för gång, cykel och kollektivtrafik samt incitament för att kompetensutveckla personal inom mobility management, vilket är positivt.

- Utredningen betonar hur åtgärdsfokus i stad och på landsbygd måste vara olika. Positivt att landsbygdsperspektivet finns med. För att kombinationsresor ska vara möjliga måste det finnas fungerande anslutningar till kollektivtrafikknytpunkter.
- Mycket positivt att nationell och regional planering av transportinfrastruktur föreslås bli scenariobaserat och utgå från ett minskat trafikarbete med personbil och lastbil.
- Kommunen är positiv till förslaget om att ändra Trafikverkets instruktion genom att föra in begreppet transporteffektivt samhälle i styrande förordningar och koppla trafikarbete som mätbar parameter.
- Förslaget om Trafikverkets förändrade mandat och roll kommer att underlätta kommunernas arbete för hållbart vardagsresande. I nuläget är det svårt att bygga cykelvägar på landsbygden på grund av Trafikverkets regler.
- Positivt att fysisk planering ska främja gång, cykel och kollektivt resande, då kommuner förväntas tillämpa fyrstegsprincipen i översiktsplan och detaljplaner som ger upphov till betydande trafikflöden.
- Långsiktiga beteendeförändringar hos individen behöver främjas med fler incitament för hållbart resande. Bidrag för att köpa cykel/elcykel eller andra mikromobilitetsfordon, minskade kostnader för kollektivtrafiken, billigare/gratis kollektivbiljetter till landsbygden och liknande förslag bör undersökas.
- Utredningen fokuserar inte tillräckligt på godstransporternas effektivisering. Godstransporter, som står för en stor andel av klimatpåverkan, har en betydligt långsammare elektrifiering än personbilar. I takt med en ökad e-handel ökar även godstransporternas klimatpåverkan.
- Kollektivtrafikens omställning får begränsat med utrymme i slutbetänkandet. Kollektivtrafiken behöver effektiviseras och göras mer tillgänglig på ett flexibelt sätt för att minska bilberoendet på landsbygden. Kollektivt ägda transportlösningar bör undersökas närmare, som till exempel hur styrmedel kan gynna bilpooler eller liknande kollektiva lösningar som minskar transportarbetet.
- Sambandet mellan transporter och elnät utforskas inte i utredningen, vilket är problematiskt eftersom en ökad andel elfordon, inte minst på den tunga sidan med stora batterier, kan bidra till att balansera elnätet och lagra el när det finns överskott. Hur laddinfrastrukturen utformas, som utredningen knappt berör, är också relevant för ett transporteffektivt samhälle; t.ex. kan "laddgator" i innerstäder alstra trafik om de inte utformas rätt.
- Utredningen fokuserar på utsläpp inom det egna geografiska området och bortser till stor del från globala utsläpp orsakade av utrikes persontransporter samt varutransporter kopplade till vår konsumtion.